

Kaszubszczyzna

Pedagogicznie o języku i tożsamości

Adela Kożyczkowska

Kaszubszczyzna

Pedagogicznie o języku i tożsamości

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2019

Recenzje
Prof. dr hab. Jolanta Tambor
Dr hab. Dorota Misiejuk, prof. UwB

Redakcja wydawnicza
Ewa Baniecka

Projekt okładki i stron tytułowych
Filip Sendal

Fotografie wykorzystane na okładce
pochodzą z archiwum rodzinnego Autorki

Skład i łamanie
SUNNY

Publikacja dofinansowana z działalności statutowej
Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-785-9

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

*Moim Dziadkom i Rodzicom –
bez nich ta opowieść nigdy by nie powstała*

SPIS TREŚCI

WSTĘP	11
Rozdział 1	
METODOLOGIA BADAŃ KULTURY KASZUBSKIEJ – ZAŁOŻENIA ANALIZ I INTERPRETACJI PRACY	15
1.1. Kontekst pedagogiczny w badaniach nad kulturą (kaszubską)	15
1.2. Pedagogiczność badań języka i kultury	25
1.3. Relacja wiedza – władza w studiach kulturowych nad kaszubszczyzną	31
Rozdział 2	
DYSKURS KASZUBOCENTRYCZNY: MARGINALIZOWANA WIEDZA O JĘZYKU KASZUBSKIM	47
2.1. Floriana Ceynowy rozpoznanie kaszubszczyzny jako kultury marginalizowanej względem kultury polskiej	47
2.1.1. Społeczno-polityczne i filozoficzne konteksty myśli Floriana Ceynowy	48
2.1.1.1. Herderowska koncepcja kultury i języka	49
2.1.1.2. Pansławistyczna koncepcja kultury i języka	54
2.1.1.3. Relacje społeczne w świetle idei demokratycznej	61
2.1.2. Kaszubszczyzna jako autonomiczna kultura. Kaszuba jako rozsądny obywatel	64
2.2. Młodokaszubów rozpoznanie kaszubszczyzny jako związku języka i polityki	68
2.2.1. Społeczno-polityczne konteksty programu Młodokaszubów	69
2.2.2. Kaszubszczyzna jako deklaracja polityczna: Kaszuba jako Polak	72

2.3. Zrzeszeńców rozpoznanie kaszubszczyzny	
jako związku języka, dwujęzyczności i państwowości	78
2.3.1. Społeczno-polityczne aspekty programu Zrzeszeńców	79
2.3.2. Kaszubszczyzna jako polityka języka.	
Kaszuba jako obywatel	85
2.4. Tatczëznë i Òdrodë rozpoznanie kaszubszczyzny	
jako związku języka i obywatelstwa	89
2.4.1. Społeczno-polityczne konteksty	
programu Tatczëznë i Òdrodë	90
2.4.2. Kaszubszczyzna jako możliwość językowo-obywatelska.	
Kaszuba jako obywatel zaangażowany w sprawy kaszubskie . . .	94
2.5. Kaszëbsczi Jednotë rozpoznanie kaszubszczyzny	
jako związku języka, obywatelstwa i dwukulturowości	100
2.5.1. Społeczne i polityczne konteksty	
programu Stowarzyszenia Kaszëbskô Jednota	100
2.5.2. Dwukulturowość – kaszubszczyzna	
jako możliwość etniczno(narodowo)-obywatelska.	
Kaszuba jako obywatel świadomy prawa do praw	105

Rozdział 3

DYSKURS POLONOCENTRYCZNY:

DOMINUJĄCA WIEDZA O JĘZYKU KASZUBSKIM	111
3.1. Wytworzenie i umocowanie dyskursu polonocentrycznego –	
aplikacje społeczne, polityczne i naukowe	111
3.1.1. Społeczne i polityczne umocowanie	
dyskursu polonocentrycznego	112
3.1.2. Naukowe umocowanie dyskursu polonocentrycznego	119
3.2. Polonocentryzm kaszubski jako projekt	
polityki tożsamościowej (czasów) PRL	131
3.2.1. Kwestia kaszubska jako wiedza o Kaszubach	
w polityce tożsamościowej PRL	133
3.2.2. Język kaszubski w polityce tożsamościowej PRL	140
3.3. Naukowe wytwarzanie prawdy o języku Kaszubów	
jako próba interpretowania rzeczywistości społeczno-kulturowej . . .	144
3.3.1. Wytwarzanie wiedzy:	
kaszubski jest dialektem polskim	148
3.3.2. Wytwarzanie wiedzy:	
kaszubski jest dialektem polskiego	156
3.3.3. „Kaszubski jest dialektem”	
jako wola prawdy dialektologii polskiej	169

Rozdział 4

ŻYCIE PO ŻYCIU. DEKONSTRUKCJE

DYSKURSU POŁONOCENTRYCZNEGO 177

- 4.1. Dekonstrukcje w obrębie wiedzy
dominującej o języku kaszubskim 177
- 4.2. Pierwsza dekonstrukcja: język kaszubski
jest dialektem, który dorósł 183
- 4.3. Druga dekonstrukcja: język kaszubski
jest językiem jednego z polskich regionów 189

Rozdział 5

KASZUBSZCZYZNA JAKO PORZĄDEK PRAWD O JĘZYKU

I TOŻSAMOŚCI. PRÓBA PODSUMOWANIA 195

- 5.1. Kaszubszczyzna: dwie czy jedna kultura? 195
- 5.2. Gramsciego intelektualna opieka nad rządzonymi –
uwagi metodologiczne 199
- 5.3. Kaszubszczyzna jako projekt intelektualny
i jego pedagogiczne elementy 210
- 5.4. Kaszubszczyzna jako projekt (językowo-)tożsamościowy
i jego pedagogiczne elementy 220
 - 5.4.1. Wspólnota – wielokulturowość 222
 - 5.4.2. Język – dwujęzyczność – dwukulturowość 230
 - 5.4.3. Regionalność (i w niej etniczność) – obywatelskość 234
 - 5.4.4. Wielowymiarowość tożsamości 240

ZAKOŃCZENIE 249

BIBLIOGRAFIA 252